

ALFRED MAGA REMIES!

A Hitchcock név minden mozirajongó számára a hátorzongató élmény szinonimája. A filmművészet kezdetei óta senki nem értett úgy a feszültség megteremtéséhez, mint Alfie – ahogy közeli ismerősei nevezték. Cikkünk szerzője azon kevesek közé tartozott, akik közelről ismerték az ijesztgetés mesterét.

Alfred Hitchcock igen gazdag ember volt. A hatvanas évek elején ügynöke és barátja, Lew Wasserman rávette, hogy adja el „Alfred Hitchcock bemutatja” című televíziós sorozatának szerzői jogait az MCA-nak részvényekért. Hitchcock így több mint kétszázézer részvényhez jutott, és a vállalat fő-részvényesei közé került. Különben is ügyesen fektette be pénzét, és nem sokat költött – legfőképp borokra. Ami a borokat illeti, elmondta nekem, hogy két láda 1875-ös évjáratú Mouton-Rothschild és több láda 1921-es Cheval-Blanc rejtőzik Bel Air-i háza pincéjében. De inni egyáltalán nem szándékozott belőle.

Hitchcocknak az volt a szokása, hogy fekete ruhában üldögélt dolgozószobájában. A falakon híres festők művei: Vlainck, Rouault, Utrillo, Soutine és több Klee. A könyvek között ott díszelgett George Bernard Shaw komédiáinak össziadása; az első kötetet a szerző Hitchcocknak dedikálta.

Hitchcockék Los Angeles-i háza aránylag szerény bungaló volt, a Bel Air-i Country Club golfpályáira nézett. A környék fényűző villáihoz csak abban hasonlított, hogy hosszú kanyargós magánút vezetett a házig a parkon át, amely eltakarta az épületet. A bútorzat ízléses, de gyári holmi. A festmények és a sok könyv nélkül olyan lenne a ház, mint egy jómódú üzletemberé. Hitchcock igazán derék polgár.

Itt könnyű volt dolgozni, és Hitchcock otthon sokkal nyugodtabbnak látszott, mint az irodájában. Amikor mi, munkatársak összejöttünk, elkezdtünk ötleteket mondani, egészen addig, amíg Hitchcock meg nem találta a megfelelőt. Rögtön felismerte, mi a jó anyag, a saját ötletei pedig mindig jók voltak.

Hitchcock nem volt valami nagyvonalú. Sohasem kínált italt, ha ő nem volt szomjas, kubai szivarjaiból pedig soha senki nem kapott. Nem volt éppen fukar, de csak saját magával törődött.

Vegyünk egy példát. Ott ülünk nála, dolgozunk, már délután fél három van, szörnyen szeretnék egy kávét, de kínos lenne kérni. Végre, végre megszólal:

– Nem inna egy teát vagy ilyesmit?

– Egy kávét kérnék – vágom rá sürgősen.

Csönget az ápolónőért (Hitchcockék éjjel-nappal szolgálatban levő ápolónőket tartottak, más személyzetük nem volt), és nagyvonalúan kijelenti:

– Mister Freeman iszik egy kávét.

A munkanap ezzel véget ér. Másnap ugyanebben az időpontban megint megkérdezi:

– Inna egy teát vagy valami egyebet?

– Hát – mondom –, jó lenne. Egy teát... vagy valami mást.

– Talán egy pohár bort? – kérdi. Csönget az ápolónőért.

– Két vodkát és narancslét – jelenti ki.

A vodkák egymást követik. Harmadnap megsúgom az ápolónőnek, hogy az én poharamba csak narancslét tegyen. Szeretnék elég józan maradni ahhoz, hogy haza tudjak autózni West Hollywoodba.

Negyedik nap is vodka és narancslé van műsoron. Viszont egy másik ápolónő. Ő nem tudja, hogy én nem akarok vodkát, Hitchcock pedig, mint mindig, panaszkodik, hogy a cocktailje túl édes, túl sok benne a jégkocka és a narancslé. De azért megissza, csönget, és kér egy újabbat.

A helyettes ápolónő odasúgja neki:

– A doktor azt mondta, ne tessék vodkát inni.

Hitchcock feltápászkodik, és kijelenti:

– Majd én töltök magamnak.

Gyorsan mixerré változom, és megcsinálom a koktélt. De ezt az ápolónőt nem látom többé nála.

Hitchcock felesége, Alma törekeny, madárszerű jelenség volt.

Bármennyit bohóckodott is, angol mivoltát sohasem tagadta meg – ezt például azzal is jelezte, hogy Kalifornia izzó napütésében is sötét öltönyben járt

Hitchcock sokra tartotta a véleményét. Hercegnőnek nevezgette, és ha a hercegnőnek valami nem tetszett, azt törölni kellett. Fellebbezés nem volt.

Egy jellegzetes példa. Az egyik filmben van egy furcsa vágás. Kim Novak a réten át elfut James Stewarttól. Futni kezd, aztán hirtelen vágás: már a rétet túloldalán van, és Stewart utolérte. A vágás meghökkentő, mert nincs több ilyen ebben a műfajban.

A dolog úgy történt, hogy miután a film elkészült, Hitch tíz napig nem látta, aztán a stúdióban Almával és másokkal végignézte. A vetítés után Hitch megkérdezte Almatól, mi a véleménye. Alma azt mondta, minden rendben, de „azzal a jelenettel persze majd csinálisz valamit”.

– Melyikkel? – kérdezte Hitch idegesen.

– Ugyan melyikkel, hát azzal, ahol Kim szalad. Vastag a lába. Rosszul fest.

Hitchcock kiadta a parancsot: kivágni azt a részt, ahol Kim szalad. Alma kritikáját elfogadták. A logikával Hitch nem törődött.

Második hete jártam hozzájuk dolgozni, amikor Alma már megszokta a jelenléteket, és Hitch megkérdezte tőle, nem volna-e kedve mellénk ülni, amíg a forgatókönyvön dolgozunk. Hitch nagy öröme, Alma beleegyezett. Leült egy kanapéra, teázott. Hitch izgatottan látszott. Színészkedni kezdett, elővette kedvenc jeleneteit, úgy adott elő már meglévő dialógusokat, mintha most találta volna ki: Almannak rendezett bemutatót.

Meg akarta mutatni neki, milyen intelligens, milyen jó dolgozat csinál. Eszeveszetten vágott Alma elismerésére. Minden poénál rásandított, hogy mosolyog-e. Úgy éreztem magam, mintha elefánt lennék egy fülig szerelmes jegyepár mellett. Pedig akkor már ötven éve voltak házask.

Egyik munkadélutánunk után a konyhában ittunk egyet. Hitchcock roppant büszke volt a konyhájára, otthonosan megérett benne. A konyha fel volt szerelve mindenféle műszaki csodával, szobaméretű hűtőszekrény, különféle sütők, nagy piros fotel, ovális asztal. A hűtőszekrény tele hússal, egész üröcmokkal. De ha Hitchcockék enni akartak, telefonáltak a Chasen's vendéglőbe, és Chasenné maga küldte a vacsorát. Ezt nem teszik meg akárkinek – a Chasen's nem szokott házhoz szállítani.

Vacsoránál Hitchcockék olykor limoges-i porcelánnal terítettek, a tányérokon Plaza Athénée felirat. Nyolcszemélyes készletük volt ebből az elegáns kék-fehér porcelánból. Úgy került hozzájuk, hogy évekkel ezelőtt Párizsban jártak, és Almannak megtetszett a porcelán. Hitchcock küldött egy levélt a szállodának, nem vásárolhatnának-e egy-két darabot. Tulajdonképpen csak egy-két csészére gondolt, kistányérral. Ehelyett jött egy egész készlet, a Plaza Athénée küldte tisztelete jeléül.

Vacsoránál Hitchcock olykor kicsit elengedte magát, és más rendezőkről is hajlandó volt beszélni. Azt állította, tetszenek neki Truffaut művei, de soha egyetlen cím sem jutott eszébe. Gyanítom, hogy egyáltalán nem szerette Truffaut-t.

Elismerően nyilatkozott Bunuelről. Címek persze nem nagyon akartak eszébe jutni, végre kinyögte, hogy Viridiana és A vágy titokzatos tárgya.

Az volt a benyomásom, hogy egyetlen más rendező művei sem érdeklik, csak a saját jelenlegi munkája – és az emlékei...

*

Alfred Joseph Hitchcock egy londoni gyümölcskereskedő legkisebb fiaként született a múlt század utolsó éveiben. Akár a mozi, együtt cseperedett a XX. századdal. Családja angol katolikus volt, Alfred és testvérei a jezsuitáknál nevelkedtek. Élete végéig emlékezett az ott kapott kiadós verésekre.

Tizenöt éves korában elvesztette apját. Tizennyolc éves korában dolgozni kezdett, mint műszaki rajzoló. Sokat olvasott a filmről, eljárt színházakba és filmgyárakba. Bejutott a némafilmek gyártásához, mint rajzoló és szövegíró.

Never before in paperback! 50c

ALFRED HITCHCOCK PRESENTS: A HANGMAN'S DOZEN

by Evan Hunter, Ray Bradbury and thirteen other peerless writers of the weird and wonderful.

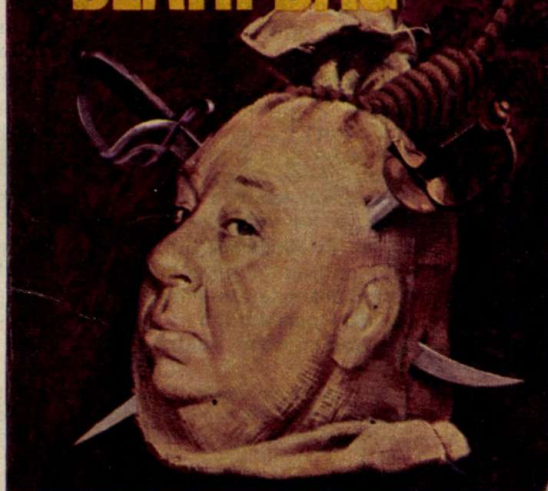

FIRST TIME IN PAPERBACK!

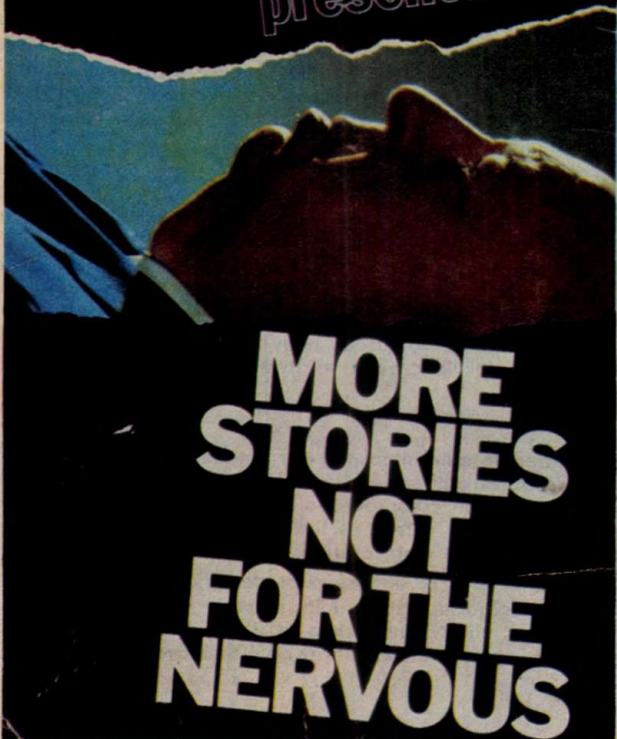
60c

Open it. Look inside.
But don't say we didn't warn you!

ALFRED HITCHCOCK'S DEATH BAG

ALFRED HITCHCOCK presents

MORE STORIES NOT FOR THE NERVOUS

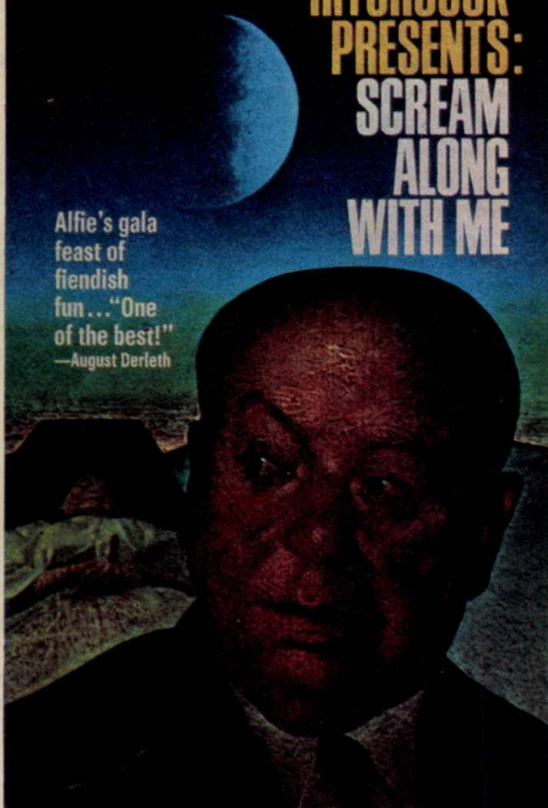
LL
33
5c

First time in paperback!

(tales from STORIES THAT SCARED EVEN ME)

ALFRED HITCHCOCK PRESENTS: SCREAM ALONG WITH ME

Alfie's gala
feast of
fiendish
fun... "One
of the best!"
—August Derleth

Már elhatározta, hogy filmrendező lesz, amikor megismerkedett Almával. Alma éppen egy nappal volt fiatalabb nála, és a filmgyárban dolgozott mint forgatókönyvíró. (A forgatókönyvíró akkoriban a vágással is foglalkozott.)

Hitchcock huszonöt éves korában afféle mindenest lett a későbbi Paramount filmgyárban, és megkapta első rendezői feladatát: Münchenbe kellett mennie egy angol-német koprodukciós stábbal. Az UFA stúdióiban dolgozott, ekkor készült a Gyönyörök kertje című film – szerény siker, de a rendezőnek jó bemutatkozás.

Ugyancsak Németországban készült a Szirti sas, amelynek színhelye, mint Hitchcock mondja, „a jó öreg Kentucky, akárhol van is”. Ennek a filmnek minden kópiája elveszett.

Hitchcock látta Murnau, a nagy német rendező műveit, és valószínűleg találkozott is alkotójukkal. Murnau a titokzatos, baljós fények és árnyékok első mestere volt. Nosferatu című filmje élénk és szuggesztív képeivel példaképe lett Hitchcock első igazi filmjeinek.

Találkozott Fritz Langgal is, aki később átment Hollywoodba. Hitchcock érzékenységet felfokozták a német expresszionizmus mesterei. A megfelelő helyre érkezett a megfelelő pillanatban.

Angliába visszatérve részt vett az első angol hangosfilm megteremtésében. Ebben az angliai szakaszban készült több filmjének első változata: Az ember, aki túl sokat tud, Fiala és ártatlan, A hölgy eltűnik.

Hitchcock már a negyvenes éveiben járt, amikor végleg átköltözött az Egyesült Államokba. Az angol filmgyártás felnőtt, és Hitch csillag lett ezen a kicsiny égbolton. Hollywood viszont maga volt az egész galaxis.

Dél-Kaliforniában telepedett le. Londoni lakását és angliai vidéki házat bérbe adta, hogy ha Los Angelesben rosszul mennének a dolgok, ő és családja „hazatérhessen” – mint mondta. De miután megismerkedett a hollywoodi technikai eszközökkel, nem akart többé visszatérni. Házat vett, lányát amerikai iskolába iratta, és ami a legfontosabb, belevetette magát a hollywoodi filmgyártásba.

De akármennyire lelkesedett is az amerikai filmiparárt, mindig külföldinek érezte magát. Noha 1955-ben felvette az amerikai állampolgárságot, továbbra is úgy érezte, hogy külföldön él angol. Angol módra is öltözködött. Szabójával tucatszámra készítette az egyforma öltönyöket, egy picikét különböző méretekre, hogy pocakja mindenkor nagyságának megfelelően öltözhessen. Fekete öltönyében mindig kicsit furcsán is festett a kaliforniai verőfényben.

*

Az ötvenes évek elején Hitchcockról komoly tanulmányt írt egy francia filmkritikuscsoport, amely a Les Cahiers du Cinéma köré tömörült, és amelyet leginkább „új hullám” néven ismertek. Néhányan közülük, főleg Truffaut, Claude Chabrol és Eric Rohmer később világhírű rendezők lettek. 1953-ban a Les Cahiers egész számat szentelt Hitchcocknak. A lapszámot interjú vezette be, amelyet a főszerkesztő, André Bazin készített Hitchcockkal. Addig Hitchcock nem volt valami tekintélyes művész.

A francia kritikusok kis csoportjának köszönhető, hogy a közvélemény szemében Hitchcock okos és szórakoztató mesteremberből „jelentős művészé” vált.

Aztán jött az ellenvélemény: Hitchcockot azzal vádolták, hogy csak a formával törődik, a tartalom rovására. Hitchcock az ilyen vádakra nemigen válaszolt. De egyszer, amikor a Mentőcsónak című filmjéről beszélgettünk, amely csaknem teljes egészében egy csónakban játszódik, azt mondta nekem:

Hitchcock nemcsak filmeket rendezett: kedvenc „ijesztgetős” novelláit időnként kötetekbe szerkesztette, és mindig önmagát tette a címlapra

– Az emberek azt hiszik, a filmnek szükségszerűleg nagy tere, nagy kiterjedésre van szüksége, vagyis sok helyen kell játszódnia. Pedig nem így van. Olyan filmet is jól meg lehet csinálni, amelyik egy csukott szobában játszódik. A cél az, hogy a kamera mozgásával feltárjuk az ember természetét és viselkedését. Ehhez persze érdekes sztorira és hiteles szereplőkre van szükség.

Írtam neki egyszer egy forgatókönyvet, amelyben egy férfi beleszeret egy nőbe, akit valamilyen kapcsolat fűz egy bűnözőhöz. Megemlítettem neki, hogy ez a téma hasonlít A kétség árnyéka című filmjéhez, amelyet Hitchcock néha kedvenc filmjének nevezett. Hitchcock el volt ragadtatva ettől az analógiától, és hosszan elgondolkozott rajta. Ez szokatlan volt. Hitchcockot mindig a tények összefüggései érdekelték, a filmek közötti összefüggésekről úgy vélekedett, hogy ilyesmivel törődni a kritikusok dolga.

Hitchcock időnként vallomásokot tett lelkivilágának titkairól, gyanúm szerint pusztán a reklám kedvéért. Szívesen mesélggett egy epizódot, amelyet igen jelentősnek tartott. Ötvenes korában (máskor úgy mesélte, hat- vagy hét éves korában) becsukták egy rendőrségi zárkába, hogy megmutassák neki, „mi történik a rossz gyerekekkel”.

Ezt a sztorit egész életében mesélgette, még az sincs kizárva, hogy igaz volt. Annyit mindenestre elért, hogy a kritikusok, barátok és ellenségek minduntalan belevették ezt az esetet elméleteikbe, amelyeket arról szőttek, hogy Hitchcock fél a rendőrségtől, és beteges érdeklődést tanúsít a bilincsek iránt. Maga Hitchcock azt mondta, egyetért ezekkel az elméletekkel, de állítása nem volt valami meggyőző: olyan hangon mondta, mint a kisdidiák, aki felmondja a bemagolt leckét. Mintha azt mondta volna: nesztek, egy kis fagyalt, akkor legalább békén hagytok. Az persze elképzelhetetlen lett volna, hogy Alfred Hitchcock pszichoanalízisbe menjen.

Önanalízis helyett filmeket csinált. Nem bánta, ha lelkivilágát magyarázgatják, de a munkában rendszerint más volt a módszere: a filmek önmagukban hordozzák jelentésüket, nincs „magyarázatuk”, azon kívül, hogy léteznek.

Érdekes módon éppen két nagy műve alkot kivételt, a pályája tetőpontján készített két alkotás: a Psycho és A madarak. (Épp e kettőt újította fel a közelmúltban a Filmmúzeum. – A szerk.) Ezekben egy-egy szereplő, aki úgy kerül oda, mint Pilátus a krédóba, váratlanul előáll, és megmagyarázza, mit jelent mindaz, amit láttunk.

A Psychoban egy pszichiáter (a fiatal Simon Oakland) orvosi szaknyelven elmeséli, amit mostanáig láttunk. Semmi szükség nincs rá. Magyarázata csak lelohasztja azt az ellenállhatatlan izgalmat, amelyet akkor érzünk, mikor Tony Perkins meglesli a zuhanyozó Janet Leight.

A madarakban a cselekményt leállítja egy jelenet, melyben egy idős ornitológus elmagyarázza, milyen madarak léteznek a világon. Hitchcock mindig hangoztatta, hogy ez a jelenet fontos, mert „a közönségnek rendelkezésére kell bocsátani a tényeket”. Komolyan hitte, hogy ha felsorolja a madarak fajtáit, azzal megérteti a mondanivalóját. Pedig a száraz információ itt nem kelt érzelmeket. Egészen másképpen értjük meg a film igazi lényegét.

Valamennyien mindig vétkesek vagyunk, és számtalan bűnünkért kell bűnhődnünk. A madarak megkeresnek minket, és semmilyen általunk ismert logikához nem alkalmazkodnak. Megtámadnak minket, aztán abbahagyják, aztán megint támadnak.

Mindegy, hogy Hitchcock mit mondott. Az a fő, hogy filmben öntötte szorongásainkat, megfoghatóvá tette a láthatatlant. Filmje nem a madarakról szól, hanem az ismeretlen iszonyatról, amely mindig, mindenhol ott van. A világmindenség bonyolult szövedékéről szól, és arról, hogyan omlik össze a mi törekeny belső világunk, mikor ez a szövedék elszakad. A film nem magyarázza el ezt a dolgot: ő maga ez a dolog.

DAVID FREEMAN